

Prof. zw. dr hab. Irena Wrońska
Kierownik
Katedry Rozwoju Pielęgniarstwa
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Recenzja rozprawy doktorskiej **mgr Marzeny Barton**
nt. „Strategia radzenia sobie ze stresem, a poziom satysfakcji zawodowej
w pracy zmianowej pielęgniarek północnej Polski”
pod kierunkiem **dr hab. Aleksandry Gaworskiej – Krzemińskiej**
Wydział Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa
i Instytutem Medycyny Morskiej i Tropikalnej
Gdańsk, ss. 135

Badania poziomu satysfakcji, czyli poziom potrzeb w stosunku do oczekiwań jest jednym ze wskaźników jakości opieki zdrowotnej na podstawie której można określić poziom świadczonych usług i zaplanować proces poprawy. Pomiar satysfakcji zawodowej w pracy zmianowej pielęgniarek może też wpłynąć na poprawę usług w jednostkach służby zdrowia. Z drugiej zaś, wysoki poziom stresu oraz praca zmianowa mogą wpływać negatywnie na różne obszary funkcjonowania osób. W Polsce brakuje raportów na temat radzenia sobie ze stresem i oceniających poziom satysfakcji zawodowej w pracy zmianowej pielęgniarek. Temat więc, którym zajęła się Doktorantka jest jak najbardziej trafny i aktualny.

ul. Staszica 4/6
20-081 Lublin

Dziekanat Wydziału Nauk o Zdrowiu
Wpł. dnia **08.08.2016**
Nr-DNZ/ **324/2016**

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska zawiera 135 stron maszynopisu, w tym 46 tabel, 15 rycin, 241 pozycji starannie dobranego piśmiennictwa polskiego i zagranicznego z ostatnich lat.

Układ pracy jest typowy dla rozprawy doktorskiej : zawiera wykaz skrótów, wstęp, cel badań, materiał i metody, wyniki badań, dyskusję, wnioski, streszczenie w języku polskim i języku angielskim, wykaz piśmiennictwa, załączniki, spis tabel i rycin.

We wstępie pracy liczącej 49 stron stanowiącej podstawę teoretycznych badań , Autorka dokonała szerokiego przeglądu piśmiennictwa dotyczącego fizjologii stresu, satysfakcji zawodowej i specyfikacji pracy w pielęgniarstwie. Wprowadzenie w tematykę będącą przedmiotem badań Autorka dokonała w sposób czytelny, jasny i w pełni aktualny w oparciu o bieżące piśmiennictwo.

Celem podjętych badań była ocena związku pomiędzy strategiami radzenia sobie ze stresem wynikającym z problemów w życiu towarzyskim, domowym, zawodowym i problemami ze snem a poziomem satysfakcji zawodowej oraz analiza wpływu czynników indywidualnych takich jak organizacja pracy (praca zmianowa), dane demograficzno- społeczne i stopień obciążenia pracą na wybrane obszary badawcze wśród pielęgniarek północnej Polski (s.50). Przyjęte problemy i hipotezy oraz zmienne niezależne i zależne nie budzą żadnych zastrzeżeń. Realizacja powyższego celu pracy Doktorantki wskazuje na dużą umiejętność planowania badań naukowych oraz dostrzegania problemów istotnych dla środowiska zawodowego pielęgniarek.

W kolejnym rozdziale rozprawy Autorka w sposób klarowny przedstawiła materiał i metody badań. Materiał do badań stanowiła grupa 648 pielęgniarek z trzech województw północnej Polski (województwo pomorskie – 303 osoby; województwo kujawsko–pomorskie - 180 osób; województwo warmińsko – mazurskie – 165 osób). Na realizację badań Autorka uzyskała zgodę Komisji Bioetycznej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego nr NK BBN/390/2014.

Doktorantka zrealizowane badania oparła na metodzie sondażu diagnostycznego; a narzędziami badawczymi były: wystandaryzowany kwestionariusz Standard Shiftwork Index (SS) – Barton J., Smith IR, Spelten E. R., Fokorol S., Totterdel P. A., 1995 – adaptacja Pokorski S., Zakład Ergonomii z CMUJ, kwestionariusz Strategii Radzenia Sobie (Coping Questionnaire CSI. R. S. Lazarus, S. Folkman (1988), kwestionariusz Ogólnej Satysfakcji z Pracy (Job Descriptive Index. W. O. Bearden R.G. Netemeyer 1994) adaptacja A. Zalewska oraz kwestionariusz ankiety własnej. Analizę statystyczną wyników i porównań dokonano przy użyciu narzędzi pakietu JBM SPSS23 oraz arkusza kalkulacyjnego Excel 2010. Dla wnioskowania o zgodności skal obliczono współczynnik Alfa Cronbaeka (s. 55 - 56). Za parametry istotne uznano zmienne, gdzie poziom istotności wynosił $p = 0,05$. Wyniki badań zostały opracowane starannie i zebrane w postaci tabelarycznej.

Doktorantka w rezultacie przeprowadzonych badań wykazała różnice pod względem rodzaju stosowanej strategii wobec problemów występujących w życiu towarzyskim, domowym, związanych ze snem i w życiu zawodowym pomiędzy pielęgniarkami pracującymi w systemie dwuzmianowym i jednozmianowym. Wykazała, że na związek pomiędzy strategiami radzenia sobie ze stresem a poziomem satysfakcji zawodowej wpływ mają czynniki indywidualne. Przedstawione rekomendacje na przyszłość (s. 109) są godne uwagi.

Dyskusja (9 stron) została przeprowadzona przez Doktorantkę poprawnie merytorycznie, w sposób rzeczowy gdzie dokonała analizy porównawczej wyników badań własnych z wynikami innych Autorów. Recenzowana rozprawa doktorska zmusza do sformułowania nowych, następnych pytań i problemów. Dobrze to świadczy o Autorce która przygotowała pracę tworzącą pomost do następnych badań empirycznych. Powyższa problematyka badawcza wzmocni dalszą potrzebę prowadzenia badań w zespołach interdyscyplinarnych na terenie całej Polski.

Oto pytania, jakie nasunęły mi się podczas przygotowania tej recenzji. Można je z pewnością postawić Autorce doskonale znającej problematykę badawczą:

1. Jak zwiększyć wiedzę i umiejętności radzenia sobie ze stresem u pielęgniarek pracujących w systemie dwuzmianowym?
2. Jak pracodawcy powinni dbać o poziom satysfakcji zawodowej pielęgniarek?

Reasumując, oceniam rozprawę doktorską mgr Marzeny Barton za bardzo cenną. Układ pracy jest przejrzysty, ujęcie tematu rzeczowe, opis wyników logiczne, a omówienie wyczerpujące. Całość pracy dokumentuje umiejętności badawcze Doktorantki i układ i wkład Promotora rozprawy. Na tej podstawie stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgr Marzeny Barton pt. „Strategie radzenia sobie ze stresem, a poziom satysfakcji zawodowej w pracy zmianowej pielęgniarek północnej Polski” spełnia wszystkie wymagania stawiane w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora z dnia 3 października 2014 roku (Dz. U. 2014, poz. 1383).

Mam więc zaszczyt przedłożyć Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Zdrowiu z Oddziałem Pielęgniarstwa i Instytutem Medycyny Morskiej i Tropikalnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego moją pozytywną ocenę rozprawy wraz z wnioskiem o dopuszczenie mgr Marzeny Barton do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Lublin, dn. 28.07.2016 r.

KIEROWNIK
Katedry Rozwoju Pielęgniarstwa WNoZ
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Prof. dr hab. n. med. Irena Wrońska
Profesor zwyczajny